

**ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗ ΒΟΥΛΗΣΗΣ
ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΗΣ Α.Ε. ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΤΟΥ¹**

Γ.Χ. Γκρίτζαλης

Δικηγόρος - Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Νομικής ΔΠΘ

Η Α.Ε. αποτελεί ένωση προσώπων με νομική προσωπικότητα. Ένα από τα αποτελέσματα κτήσης της νομικής προσωπικότητας είναι ο σχηματισμός, η εκδήλωση και εν γένει η έκφραση της βούλησης του νομικού προσώπου δια των αρμοδίων βουλευτικών οργάνων του (θεωρία του βουλευτικού οργάνου – οργανική θεωρία).

Ωστόσο, λόγοι πλέον ευέλικτης, σύντομης και αποτελεσματικής άσκησης της διοίκησης του νομικού προσώπου της Α.Ε. έχουν επιβάλει την άσκηση αρμοδιοτήτων του κανονικώς αρμοδίου βουλευτικού οργάνου του και την εκτέλεση αποφάσεών του όχι μόνο από αυτό, αλλά και από άλλα ενδεχομένως πρόσωπα. Τα πρόσωπα δε αυτά εκφράζουν επίσης, είτε οργανικά είτε ως αντιπρόσωποι, τη βούλησή του νομικού προσώπου της Α.Ε., κατά τρόπο, πάντοτε υπό προϋποθέσεις, εξίσου δεσμευτικό.

A. Η οργανική έκφραση βούλησης του νομικού προσώπου της Α.Ε.

I. Δια του Διοικητικού Συμβουλίου της Α.Ε.

Το Διοικητικό Συμβούλιο αποτελεί το βουλευτικό όργανο της Α.Ε. που είναι αρμόδιο για τη διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων και την εκπροσώπησή της. Η βούληση της Α.Ε. μορφοποιείται, διατυπώνεται και εξωτερικεύεται δι' αυτού. Οι αποφάσεις που λαμβάνει το Δ.Σ. και οι πράξεις που αυτό ενεργεί (δικαιοπραξίες αλλά και αδικοπραξίες) στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του, συνιστούν αποφάσεις και πράξεις του νομικού προσώπου της εταιρίας², το οποίο με τον τρόπο αυτό προβαίνει σε δήλωση της βούλησής του.

Επομένως, κατά κανόνα, η βούληση του νομικού προσώπου της εταιρίας εκφράζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο, που συνεδριάζει και αποφασίζει σύμφωνα με τους κατά περίπτωση προβλεπόμενους από το νόμο ή και το καταστατικό (όπου υφίσταται εκ του νόμου τέτοια δυνατότητα) όρους απαρτίας και πλειοψηφίας. Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι εκείνο, το οποίο, ενεργώντας συλλογικά³, εκπροσωπεί την Α.Ε. δικαστικά και εξώδικα (άρθρ. 18 παρ. 1 ν.

1. Η παρούσα δημοσίευση αποτελεί πλέον εκτεταμένη των παρατηρήσεων στην ΕφΑθ 6794/2005 (Χρ1δΔ 2006, σ. 998 επ.) παρουσίαση του θέματος των μορφών δικαιοπρακτικής εκπροσώπησης της Α.Ε.

2. Βλ. Ρόκα Ν.Κ., Εμπορικές Εταιρίες, 4η εκδ., 1996, σ. 198.

3. Η δράση του Διοικητικού Συμβουλίου της Α.Ε. είναι συλλογική με την έννοια ότι πρέπει να πα-

2190/1920), αποφασίζοντας αρμοδίως για πράξεις που αφορούν στη διοίκηση της εταιρίας, στη διαχείριση της περιουσίας της και γενικά στην επιδίωξη του σκοπού της (άρθρ. 22 παρ. 1 εδ. 1 ν. 2190/1920), που αποτελεί το απώτατο όριο και το μέτρο εκτίμησης και αξιολόγησης της άσκησης από το Δ.Σ. των εν γένει διαχειριστικών αρμοδιοτήτων του⁴.

II. Δια των υποκατάστατων του Διοικητικού Συμβουλίου της Α.Ε. προσώπων

Κατ' εξαίρεση της κανονικής συλλογικής εκπροσώπησης και διαχείρισης⁵ της Α.Ε. από το Διοικητικό της Συμβούλιο, είναι επίσης δυνατή η ανάθεσή της σε ένα ή περισσότερα μέλη του Δ.Σ. ή ακόμα και σε τρίτα πρόσωπα⁶. Το ζήτημα της υποκατάστασης της διοίκησης της Α.Ε. ρυθμίζεται ειδικά από τις διατάξεις των άρθρων 18 παρ. 2 και 22 παρ. 3 του ν. 2190/1920, που εξειδικεύουν τις γενικές διατάξεις των άρθρων 67 εδ. 2 και 68 εδ. 2 ΑΚ.

Σύμφωνα, λοιπόν, με το άρθρο 18 παρ. 2 ν. 2190/1920, δυνάμει σχετικής καταστατικής πρόβλεψης, είναι δυνατόν η εξουσία εκπροσώπησης να ανατίθεται απευθείας από το καταστατικό σε ένα ή περισσότερα μέλη του Δ.Σ. ή ακόμη και σε τρίτους⁷, είτε γενικά και στο σύνολό της είτε μερικά, μόνο για ορισμένου είδους

ρέχεται σε όλα τα μέλη του η δυνατότητα συμμετοχής στις συλλογικές διαδικασίες του οργάνου της Α.Ε. (βλ. *N. Ρόκα*, ό.π., σ. 215, *Αντωνόπουλο*, Η έννοια της «συλλογικής δράσης» του διοικητικού οργάνου της α.ε., Αρμ 1987, 827). Για το λόγο μάλιστα αυτό προβλέπεται από το ν. 2190/1920 (άρθρο 20,21), και με ποινή ακυρότητας της απόφασής του σε ορισμένες περιπτώσεις, η τήρηση διατυπώσεων για τη σύγκληση και συνεδρίαση του Δ.Σ. (βλ. και *N. Ρόκα*, ό.π., σ. 212-214).

4. Βλ. ενδ. *Αθανασά Αθ.Ιω.*, Ανώνυμη εταιρία - Διοίκηση και εκπροσώπησή της ιδίως στην ποινική διαδικασία και δίκη, ΑρχΝομ 2004 (σ. 172 επ.), σ. 172-173, *Μάρκου Ι.Π.*, Η αστική ευθύνη των μελών του δ.σ. στην ανώνυμη εταιρία, ΕλΔ 2000 (σ. 900 επ.), σ. 904, *Μαστροκόστα Χ.Ι.*, Η έκταση της εξουσίας εκπροσώπησης των οργάνων διοίκησης της Α.Ε. και της Ε.Π.Ε. - Τα όρια του εταιρικού σκοπού και του αντικειμένου της εταιρικής δραστηριότητας και η υπέρβασή τους, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1995, passim, *N. Ρόκα*, ό.π., σ. 219, 222, *Τριανταφυλλάκη Γ.Δ.*, Το συμφέρον της επιχείρησης ως κανόνας συμπεριφοράς των οργάνων της Α.Ε., Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1998, σ. 329 επ. Βλ. ακόμα ΑΠ 1215/2000, ΕΕμπΔ 2002, σ. 369, ΑΠ 169/2000, ΕλΔ 2000, σ. 737, ΕφΑθ 2742/2003, ΕλΔ 2004, σ. 237-238, ΕφΔωδ 72/2004, Νόμος.

5. Η έννοια της διαχείρισης έχει διττό περιεχόμενο: Αναφέρεται αφενός στην προς τα έσω διαχείριση (διαχείριση εν στενή εννοία), η οποία αντιδιαστέλλεται προς την προς τα έξω διαχείριση (εκπροσώπηση). Αφετέρου δε στην εν γένει διαχείριση της εταιρίας (διοίκηση), η οποία περιλαμβάνει τόσο την διαχείριση εν στενή εννοία όσο και την εκπροσώπηση.

6. Βλ. και ΜΠρΚερκ 503/2001, ΕΕμπΔ 2004, σ. 421, όπου, παραπέμποντας σε *Τσιριντάνη Αλ.*, Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου, Τευχ. Β', 6η έκδ., παρ. 113, σ. 153, αναφέρεται ότι ως «άλλα πρόσωπα», κατά την έννοια του άρθρου 18 παρ. 2 ν. 2190/1920, «κινούνται κυρίως οι γενικοί διευθυντές και οι διευθυντές της εταιρίας, οι οποίοι έχουν σπουδαιότατο μέρος στη διεύθυνση αυτής, καθώς επίσης και οι διευθυντές των υποκαταστημάτων της εταιρίας».

7. Οι οποίοι και κατονομάζονται στο καταστατικό. Αν δεν συμβαίνει αυτό, τότε το πρόσωπο των υποκατάστατων ορίζεται από το Δ.Σ. με απόφασή του, οπότε πλέον δεν υφίσταται εφαρμογή του άρθρου

πράξεις. Επίσης, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 22 παρ. 3, η οποία έρχεται να συμπληρώσει⁸ εκείνη της παρ. 2 του άρθρου 18, είναι δυνατόν, βάσει σχετικής διάταξης του καταστατικού που προβλέπει τη σχετική δυνατότητα και ορίζει τα θέματα που συνιστούν περιοριστικά το περιεχόμενο της ανάθεσης, να ανατίθεται, ολικά ή εν μέρει, η διοίκηση, ήτοι η εκπροσώπηση αλλά και η εν στενή εννοία διαχείριση, σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα του Δ.Σ., διευθυντές ή τρίτους, που θα ορίζονται κατά περίπτωση από το Δ.Σ. της Α.Ε. με σχετική απόφασή του⁹. Πρόκειται για τις περιπτώσεις της κατανομής των αρμοδιοτήτων του Δ.Σ. μεταξύ των μελών του ή/και των υποκατάστατων οργάνων διοίκησης της Α.Ε., τα οποία ενεργώντας εντός του πλαισίου και κατά το περιεχόμενο της σχετικής πρόβλεψης, ατομικά ή συλλογικά, ασκούν ανάλογα τη διοίκηση της εταιρίας.

Τα πρόσωπα αυτά εκπροσωπούν την εταιρία¹⁰ ως υποκατάστατα του Δ.Σ. όργανα διοίκησής της¹¹. Σχηματοποιούν και εκφράζουν πρωτογενώς τη βούληση του νομικού προσώπου της Α.Ε.¹². Η εξουσία που ασκούν δεν είναι εξουσία

18 παρ. 2, αλλά του άρθρου 22 παρ. 1 και 2 ν. 2190/1920. Βλ. και *Τζουγανάτο Δ.Ν.*, Πληρεξουσιότητα και οργανική εκπροσώπηση εμπορικών εταιριών, Δ 28 (σ. 1052 επ.), σ. 1063, ο οποίος ορθά το επισημαίνει. Στην πράξη, βέβαια, ο ορισμός των προσώπων από το καταστατικό συμβαίνει μόνο στην περίπτωση του πρώτου Δ.Σ. της εταιρίας, ενώ και πάλι ακολουθεί πρακτικό του Δ.Σ. περί συγκρότησής του σε σώμα και ανάθεσης επιμέρους των αρμοδιοτήτων του. Βλ. ακόμα *Δρυλλεράκη Ι.Κ.*, Η εκπροσώπηση και η αντιπροσώπευση στην ανώνυμη εταιρία, ΔΦορΝομ 2003 (σ. 1126 επ.), σ. 1128, και εκεί υποσημ. αρ. 21, όπου αναφέρεται ότι κατά τον Αντάπαση Α. η διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 18 δεν έχει πλέον πεδίο εφαρμογής.

8. Για τη σχέση αλληλοσυμπλήρωσης των δύο αυτών διατάξεων, βλ. *Τζουγανάτο*, ό.π., σ. 1063, *Αλικάκο Π.*, Η υποκατάσταση κατά τη δικαιοπρακτική εκπροσώπηση του νομικού προσώπου, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσς 673/1999, ΕπισκΕΔ 1999 (σ. 884 επ.), σ. 885, *Παμπούκη Κ.Γ.*, Υποκατάστατα όργανα διοικήσεως στην ανώνυμη εταιρία, Παρατηρήσεις στην ΕφΛαρ 263/2002, ΕπισκΕΔ 2000 (σ. 800 επ.), σ. 801, ΟΛΑΠ 4/2006 (ποιν.), Αρμ 2006, σ. 607.

9. Με την επιφύλαξη πάντα υπέρ του Δ.Σ. των επονομαζόμενων ως «οργανικών» ή «οικείων» εξουσιών. Βλ. και *Παμπούκη*, ό.π., σ. 804-807, *Τζουγανάτο*, ό.π., σ. 1054 και από αυτόν σε υποσημ. αρ. 2: *Πασσιά*, Το δίκαιον της ανώνυμου εταιρίας, Τόμος 2, 1969, σ. 561-562. Βλ. επίσης *Τζουγανάτο*, ό.π., σ. 1065 υπό δ και *Γεωργακόπουλο Α.Ν.*, Το δίκαιον των εταιριών, Τόμ. 3ος, Αθήναι, Μάρτιος 1974, σ. 114.

10. Και όχι το διοικητικό συμβούλιο αυτής (βλ. και *Τζουγανάτο*, ό.π., σ. 1064). Μάλιστα, ο δεσμός ενός τέτοιου προσώπου με την εταιρία είναι αυτός του Δ.Σ., όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ΑΠ 470/2006, ΧρΙδΔ 2006, σ. 638. Βλ. και ΕφΑθ 6794/2005, ΧρΙδΔ 2006, σ. 996.

11. Για το χαρακτηρισμό αυτών ως «οιονεί» ή «δευτερευόντων διοικητικών οργάνων», βλ. *Τζουγανάτο*, ό.π., σ. 1053 (με υποσημ. αρ. 2) και 1054.

12. Βλ. *Δρυλλεράκη*, ό.π., σ. 1127, *Νίκα Ν.Θ.*, Η κατ' άρθρο 65 Π ΚΠολΔ ειδική εξουσιοδότηση για κατάρτιση διαιτητικής συμφωνίας, ΔΕΕ 2002 (σ. 236 επ.), σ. 237, με πλούσιες νομολογιακές και θεωρητικές παραπομπές σε υποσημ. αρ. 13, *Σινανιώτη - Μαρούδη Α.*, Σημείωμα στην ΕφΠατρ 1063/2002, ΔΕΕ 2003 (σ. 951 επ.), σ. 952, ΟΛΑΠ 4/2006, ό.π., ΑΠ 572/2006, ΔΕΕ 2006, σ. 912, ΑΠ 474/2006, ΔΕΕ 2006, σ. 911, ΑΠ 470/2006, ό.π., ΑΠ 1033/2005 (ποιν.), ΕλΔ 2005, σ. 1579-1580, ΑΠ 761/2005 (ποιν.), ΠοινΛογ 2005, σ. 674, ΑΠ 628/2005 (ποιν.), ΠοινΛογ 2005, σ. 571, ΑΠ 599/2005 (ποιν.), ΠοινΛογ 2005, σ. 537, ΑΠ 456/2005, ΕΕμπΔ 2006, σ. 62, ΑΠ 1717/2000 ΕΕμπΔ 2002, σ. 73,

αντιπροσώπου αλλά εξουσία οργανική¹³. Απορρέει από το νόμο και το καταστατικό είτε απευθείας με τη ρητή πρόβλεψη σε αυτό των σχετικών προσώπων και αρμοδιοτήτων¹⁴ είτε με την τυπική απλώς μεσολάβηση της σχετικής απόφασης ανάθεσης του Δ.Σ.¹⁵ Η απόφαση αυτή δεν αποτελεί το νομιμοποιητικό θεμέλιο της εξουσίας των υποκατάστατων προσώπων¹⁶, αλλά η λειτουργία της συνοψίζεται στην ενεργοποίηση της προαπαιτούμενης καταστατικής πρόβλεψης περί της δυνατότητας υποκατάστασης και στην εξειδίκευσή της ως προς τα πρόσωπα και τις ανατιθέμενες αρμοδιότητες^{17,18}.

Η υποκατάσταση της εξουσίας του Δ.Σ., δεν αποκλείει το Δ.Σ. από την άσκηση των ανατιθέμενων στα υποκατάστατα πρόσωπα εξουσιών. Αυτό συμβαίνει, διότι η λειτουργία των τελευταίων είναι συντρέχουσα παράλληλη προς εκείνη του Δ.Σ. και όχι αποκλειστική¹⁹. Αυτό υπαγορεύεται από το χαρακτήρα του Δ.Σ. ως βασικού

ΑΠ 1215/2000, ό.π., ΑΠ 1204/2000, ΕλΔ 2000, σ. 1621-1623, ΑΠ 877/1999, ΕπισκΕΔ 2000, σ. 115, με παρατηρήσεις Κ.Γ. Παμπούκη (σ. 118), ΑΠ 395/1998, ΔΕΕ 1998, σ. 711, ΑΠ 563/1989, ΕΕμπΔ 1990, σ. 437, ΕφΑθ 6794/2005, ό.π., ΕφΑθ 3055/2000, ΔΕΕ 2000, σ. 1105, ΕφΑθ 6652/1999, ΕλΔ 2000, σ. 782, ΠΠρΑθ 5565/2003, ΕΕμπΔ 2003, σ. 828.

13. Βλ. και Ν. Ρόκα, ό.π., σ. 217.

14. Για το ζήτημα του επιτρεπτού και της πρακτικής αξίας της σύνδεσης, με αφηρημένη διάταξη του καταστατικού, της εξουσίας εκπροσώπησης του υποκατάστατου προσώπου προς συγκεκριμένη ιδιότητα αυτού ή του καθορισμού, με διάταξη του καταστατικού, των συγκεκριμένων προσώπων, βλ. Παμπούκη, ό.π., σ. 801-802 και *ιδίου*, Ζητήματα από την εκπροσώπηση της ανώνυμης εταιρίας, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 877/1999, ΕπισκΕΔ 2000 (σ. 118 επ.), σ. 120 και υποσημ. εκεί αρ. 7 και 8. Πάντως, η ως άνω πρώτη περίπτωση της σύνδεσης συνεπάγεται την παύση της ανάθεσης της εξουσίας εκπροσώπησης ταυτόχρονα με την παύση της ιδιότητας με την οποία έχει συνδεθεί (βλ. Παμπούκη, Υποκατάστατα όργανα διοικήσεως στην ανώνυμη εταιρία, ό.π., σ. 804).

15. Βλ. Δρυλλεράκη, ό.π., σ. 1127, ο οποίος αναφέρει χαρακτηριστικά ότι ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων των μελών του Δ.Σ. «επαφίεται στο Διοικητικό Συμβούλιο και στο Καταστατικό».

16. Το επιτρεπτό της υποκατάστασης θεμελιώνεται στην αντίστοιχη καταστατική περί αυτό πρόβλεψη, με αποτέλεσμα να μην απαιτείται επιπλέον καμία άλλη μεσολαβητική ενδιάμεση εξουσιοδοτική δήλωση βουλήσεως της εταιρίας. Βλ. και Αντωνόπουλο, ό.π., σ. 1295, Αρχανιωτάκη Γ., Δικαιοπρακτική εκπροσώπηση και δέσμευση νομικού προσώπου, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 677/1996, ΕπισκΕΔ 1997 (σ. 115 επ.), σ. 117.

17. Βλ. Αντωνόπουλο Β., Ανάκληση ΔΣ ανώνυμης εταιρίας και υποκατάστατων οργάνων (γνωμ.), ΔΕΕ 2003 (σ. 1285 επ.), σ. 1295, Αρχανιωτάκη, ό.π., σ. 117, Αλικάκο, ό.π., σ. 888, Νίκα, ό.π., σ. 238.

18. Η έλλειψη, ωστόσο, της απόφασης αυτής έχει ως αποτέλεσμα τη μη δεσμευτικότητα της επιχειρηθείσας από τον υποκατάστατο πράξης για το νομικό πρόσωπο της Α.Ε., κατ' ανάλογη εφαρμογή (ΑΚ 68 παρ. 2) των άρθρων 229, 231 ΑΚ (βλ. Αρχανιωτάκη, ό.π., σ. 117).

19. Ο παράλληλος χαρακτήρας της αρμοδιότητας των υποκατάστατων προσώπων συνιστά αναγκαστικό δίκαιο και δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο καταστατικής ρύθμισης ή εξωεταιρικής συμφωνίας (βλ. και Αντωνόπουλο, ό.π., σ. 1298). Βλ. και Παμπούκη, Υποκατάστατα όργανα διοικήσεως στην ανώνυμη εταιρία, ό.π., σ. 802, ΑΠ 169/2000, ό.π., ΑΠ 677/1996, ΔΕΕ 1996, σ. 1162, ΕφΑθ 6794/2005, ό.π., ΕφΠειρ 625/2001, ΔΕΕ 2002, σ. 65, ΕφΛαρ 263/2002, ΕπισκΕΔ 2002, σ. 798.

οργάνου διοίκησης της Α.Ε.²⁰. Είναι σύμφωνο, άλλωστε, προς τις αρχές του αναντικατάστατου του Δ.Σ. ως συλλογικού οργάνου διοίκησης, της σε κάθε περίπτωση διατήρησης της παράλληλης διαχειριστικής και αντιπροσωπευτικής αρμοδιότητάς του, αλλά και της ιεραρχικής υπεροχής του έναντι του υποκατάστατων προσώπων, τα οποία καθοδηγεί και εποπτεύει^{21,22}.

Στην περίπτωση μάλιστα της υποκατάστασης εξουσιών του Δ.Σ. σε περισσότερα του ενός πρόσωπα, με τον όρο της από κοινού ενέργειάς τους ή της σύμπραξής τους, η ενέργεια του ενός και μόνον δεν δεσμεύει το νομικό πρόσωπο της Α.Ε.²³, έστω και αν ο τρίτος ήταν καλόπιστος²⁴.

Η τήρηση δε της δημοσιότητας του διορισμού του υποκατάστατου προσώπου δεν έχει συστατικό, αλλά δηλωτικό και βεβαιωτικό χαρακτήρα, πλην όμως η μη τήρησή της επιφέρει την έννομη συνέπεια της διάταξης του άρθρου 7β παρ. 13 ν. 2190/1920²⁵.

Β. Πληρεξουσιότητα και εντολή στη διαχείριση της Α.Ε.

Με τη θέση των υποκατάστατων προσώπων της διοίκησης της Α.Ε. δεν θα πρέπει να συγχέεται εκείνη του πληρεξουσίου ή του εντολοδόχου²⁶. Τα πρόσωπα

20. Βλ. χαρακτηριστικά *Αθανασά*, ό.π., σ. 172, που κάνει λόγο για τεκμήριο υπέρ της αρμοδιότητας του Δ.Σ., σε περίπτωση αμφιβολίας περί την αρμοδιότητα προς επιχείρηση πράξης που αφορά τη διοίκηση της Α.Ε.

21. Βλ. ενδ. *Αντωνόπουλο*, ό.π., σ. 1293, ο οποίος αναφέρεται στις αρχές αυτές, *Αλικάκο*, ό.π., σ. 886 και υποσημ. αυτού αρ. 10, *Δρυλλεράκη*, ό.π., σ. 1127-1128, *Ν. Ρόκα*, ό.π., σ. 217-218, *Τζουγανάτο*, ό.π., σ. 1064.

22. Χαρακτηριστική έκφραση της ιεραρχικής ανωτερότητας του Δ.Σ. έναντι των υποκατάστατων προσώπων αποτελεί η δυνατότητα ελεύθερης ανάκλησής τους από αυτό, και μάλιστα ανεξάρτητα από τον τρόπο που αυτά έχουν διοριστεί (βλ. *Τζουγανάτο*, ό.π., σ. 1064 και εκεί υποσημ. αρ. 6).

23. Για τις προϋποθέσεις δέσμευσης του νομικού προσώπου της Α.Ε. στην περίπτωση των υποκατάστατων προσώπων, βλ. ενδ. *Αλικάκο*, ό.π., σ. 886-890, *Αθανασά*, ό.π., σ. 177.

24. Βλ. *Ν. Ρόκα*, ό.π., σ. 220.

25. Βλ. και *Αλικάκο*, ό.π., σ. 890, *Αθανασά*, ό.π., σ. 174-175, *Σινανιώτη-Μαρούδη*, ό.π., σ. 952, *Τζουγανάτο*, ό.π., σ. 1064, ΑΠ 470/2006, ό.π.

26. Για τη διάκριση μεταξύ τους και τα εφαρμοζόμενα κριτήρια, βλ. *Αντωνόπουλο*, ό.π., σ. 1295-1296, που αναφέρεται στο νομιμοποιητικό θεμέλιο της εξουσίας και στο εύρος των ανατιθέμενων καθηκόντων, κρίνοντας το κριτήριο της εκτελεστικής ή αποφασιστικής φύσης των ανατιθέμενων καθηκόντων ως μη ασφαλές. Βλ. ακόμα *Νίκα*, ό.π., σ. 238, κατά τον οποίο η διάγνωση της φύσης της εξουσίας του ενεργούντος είναι ζήτημα ερμηνείας της σχετικής πράξης. Με αφετηρία την ανίχνευση του σκοπού των θεσμών της οργανικής και της απλής αντιπροσώπευσης, αναγνωρίζει ως ειδοποιό διαφορά την εκτελεστική φύση της εξουσίας (σ. 237) και ως κριτήρια εκείνα του χρόνου και του τρόπου ανάθεσης, της έκτασης της ανάθεσης και της επιλογής ή μη στερεοτύπου ως προς τη διατύπωση αυτής (σ. 238). Επιπλέον, βλ. *Αρχανιωτάκη*, ό.π., σ. 116, υποσημ. αρ. 3, ο οποίος επισημαίνει ως μόνη διαφορά μεταξύ καταστατικού οργάνου και άμεσου αντιπροσώπου το νομιμοποιητικό θεμέλιο της εξουσίας τους. Ακόμα, βλ. *Αθανασά*, ό.π., σ. 178, που επισημαίνει τη

αυτά δεν αποτελούν όργανα της διοίκησης της εταιρίας, αλλά προβαίνουν σε εκτέλεση των πράξεων²⁷ που τους ανατίθενται αρμοδίως από το Δ.Σ. ή τα υποκατάστατα όργανα διοίκησης της εταιρίας²⁸, στα οποία έχει δοθεί η σχετική εξουσία. Ενεργούν πάντοτε στο πλαίσιο της αντίστοιχης πληρεξουσιότητας ή της εντολής²⁹, ενώ δεν έχουν εξουσία αντίθετης ενέργειας³⁰. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν πρόκειται στην ουσία για μεταβίβαση εξουσιών, αλλά για ανάθεση εκτέλεσης ήδη ειλημμένης αρμοδίας απόφασης της Α.Ε.³¹.

Για την έννομη θέση των προσώπων αυτών δεν προβλέπεται ειδική ρύθμιση, οπότε εφαρμόζονται αντίστοιχα οι διατάξεις του κοινού δικαίου περί πληρεξουσιότητας και εντολής³². Η δυνατότητα της κατά το κοινό δίκαιο πληρεξουσιότητας και της εντολής έρχεται να καλύψει το κενό της αντιπροσώπευσης του νομικού προσώπου της Α.Ε. στην εκτέλεση συγκεκριμένων αποφάσεων και τη διενέργεια πράξεων διαχείρισης και εκπροσώπησης, όταν δεν έχει περιληφθεί στο καταστατικό της σχετική πρόβλεψη για το διορισμό υποκατάστατων της διοίκησης της προσώπων. Τα πρόσωπα αυτά δεν αντλούν την εξουσία τους από το καταστατικό, όπως συμβαίνει με τα υποκατάστατα πρόσωπα, αλλά από τη σχετική εξουσιοδοτική απόφαση του Δ.Σ. της Α.Ε., με την οποία είτε τους απονέμονται απευθείας οι εξουσίες αυτές είτε εκχωρείται στα υποκατάστατα όργανά της η εξουσία διορισμού πληρεξουσίων προσώπων³³. Ως εκ τούτου, η απόφαση αυτή είναι μεν οπωσδήποτε αναγκαία, ωστόσο δεν απαιτείται να έχει πανηγυρική διατύπωση. Είναι αρκετό να προκύπτει από αυτή, έστω και κατά τρόπο

διαφοροποίηση στις προϋποθέσεις και στον τρόπο διορισμού τους, όπως και στην έκταση και τη φύση των ανατιθέμενων εξουσιών, Σινανιώτη - Μαρούδη, ό.π., σ. 952-953. Για τη διάκριση αυτή, βλ. ακόμα ΟΛΑΠ 4/2006 (ποιν.), ό.π., ΑΠ 470/2006, ό.π., ΑΠ 1033/2005 (ποιν.), ό.π., ΑΠ 628/2005 (ποιν.), ό.π., ΑΠ 599/2005 (ποιν.), ό.π., ΑΠ 1193/2001, ΕλΔ 2002, σ. 747-748, ΑΠ 1717/2000, ό.π., ΑΠ 1685/2000, ΕλΔ 2001, σ. 1315-1316, ΑΠ 1215/2000, ό.π., ΑΠ 1204/2000, ό.π., ΑΠ 1187/2000, ΕλΔ 2001, σ. 1316-1317, ΑΠ 395/1998, ό.π., ΑΠ 877/1999, ό.π., ΑΠ 677/1996, ό.π., ΑΠ 563/1989, ό.π., ΕφΑθ 6794/2005, ό.π., ΕφΑθ 6652/1999, ό.π., ΕφΠατρ 1063/ 2002, ΔΕΕ 2003, σ. 950, ΕφΔωδ 72/2004, ό.π., ΠΠρΑθ 5565/2003, ό.π., ΠΠρΑθ 5196/2002 (αδημ.).

27. Μεμονωμένων ή ομάδων συναφών πράξεων.

28. Από τα όργανα δηλαδή που έχουν τη σχετική αποφασιστική αρμοδιότητα.

29. Ως προς την εντολή, είναι επιτρεπτή η παρέκκλιση των οδηγιών του εντολέα, μόνον εφόσον ο εντολοδόχος αδυνατεί να ειδοποιήσει τον εντολέα και είναι συγχρόνως έκδηλο ότι αυτός θα είχε επιτρέψει την παρέκκλιση, αν τελούσε εν γνώσει των περιστατικών που την προκάλεσαν, με όριο πάντως τη φύση της εντολής και τα συμφέροντα του εντολέα (717 ΑΚ). Βλ. Φίλιο Π.Χρ., Ενοχικό Δίκαιο - Ειδικό Μέρος, 1ος Τόμος, 2ος Ημίτομος, 4η έκδ., 1997, σ. 184-185.

30. Βλ. ενδ. ΑΠ 563/1989, ό.π., ΕφΑθ 6652/1999, ό.π.

31. Βλ. Νίκα, ό.π., σ. 238 και από αυτόν σε υποσημ. αρ. 21: Πασσιά, ό.π., σ. 583.

32. Για τη λειτουργία, εν προκειμένω, της εντολής, βλ. παρακάτω.

33. Τα πρόσωπα αυτά μπορούν να είναι ένα ή περισσότερα, μεμονωμένα ή από κοινού ενεργούντα, μέλη του Δ.Σ., διευθυντές της εταιρίας, υπάλληλοί της ή οποιοιδήποτε τρίτοι.

ερμηνευτικό³⁴, η βούληση του Δ.Σ. ή του υποκατάστατου οργάνου για τη διενέργεια των πράξεων από άλλο πρόσωπο³⁵. Η απόφαση δε αυτή, αποτελεί την κατά 216, 217 ΑΚ αναγκαία μονομερή δήλωση βούλησης προς παροχή της εξουσίας αντιπροσώπευσης, από το νομικό πρόσωπο της Α.Ε. στον πληρεξούσιο³⁶.

Όσον αφορά στην έκταση της πληρεξουσιότητας, αυτή είναι δυνατόν να καταλαμβάνει τη διενέργεια τόσο μεμονωμένων πράξεων όσο και ορισμένου κύκλου ή ομάδας συναφών πράξεων, στο πλαίσιο της τρέχουσας λειτουργίας και της επιχειρηματικής δραστηριότητας της Α.Ε. Σχετικά με τη παροχή γενικής πληρεξουσιότητας, ενόψει και της διάταξης του άρθρου 67 εδ. β' ΑΚ, έχουν διατυπωθεί επιφυλάξεις³⁷ και υφίσταται διχογνωμία, αν αυτή είναι συμβατή με τη συγκεκριμένη διάταξη και κατά νόμο επιτρεπτή ή όχι³⁸. Ως κριτήριο θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να λαμβάνεται, αν η παροχή γενικής πληρεξουσιότητας λειτουργεί στην ουσία της ως υποκατάσταση και δεν περιορίζεται στην εκτέλεση ήδη ειλημμένων αποφάσεων και τη διενέργεια ήδη αποφασισθεισών πράξεων³⁹. Με την επιφύλαξη της *in concreto* θετικής εκτίμησης κατά την εφαρμογή του ως άνω κριτηρίου, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η παροχή γενικής πληρεξουσιότητας είναι επιτρεπτή και έγκυρη, καθώς το πληρεξούσιο, έστω και γενικό, δεν συνιστά καθ' εαυτό την έννοια της υποκατάστασης⁴⁰. Αντίθετα, πρόκειται για «παροχή εκούσιας απλώς αντιπροσωπευτικής εξουσίας, η οποία ούτε αντιτίθεται ούτε καταλύει την εξουσία εκπροσώπησης της πρώτης μορφής (εκπροσώπηση)», ενώ σε καμία περίπτωση η διοίκηση της εταιρίας δεν περιέρχεται έτσι σε θέση τρίτου⁴¹. Πάντως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η αντιμετώπιση της παροχής γενικής πληρεξουσιότητας από υποκατάστατο όργανο πρέπει να είναι διαφορετική, καθώς πρόκειται για ανεπίτρεπτη περαιτέρω υποκατάσταση⁴².

Τόσο η πληρεξουσιότητα αυτή, όσο και η εντολή, αποτελούν άτυπες

34. Βλ. και παρακάτω.

35. Βλ. ΑΠ 1685/2000, ό.π., σ. 292, ΕφΘεσ 673/1999, ΕπισκΕΔ 1999 (σ. 879), σ. 882.

36. Βλ. και *Αντωνόπουλο*, ό.π., σ. 1295.

37. Βλ. *Τζουγανάτο*, ό.π., σ. 1065.

38. Υπέρ της εγκυρότητας και του επιτρεπτού της γενικής πληρεξουσιότητας, βλ. *Αντωνόπουλο*, ό.π., σ. 1295-1296 με σχόλιο στη γνωμοδότηση του ΝΣΚ 600/1999 (ΕΕμπΔ 2000, σ. 443), *Γεωργακόπουλο*, ό.π., σ. 115, *Τζουγανάτο*, ό.π., σ. 1065 και εκεί υποσημ. αρ. 7. Αντίθετα, βλ. *Δρυλλεράκη*, ό.π., σ. 1129-1132, με αναφορά στην ως άνω γνώμ. ΝΣΚ 600/1999 και στις αποφάσεις ΑΠ 677/1996, ό.π. και ΑΠ 1204/2000, ό.π., ο οποίος όμως αποδέχεται στη σ. 1129 την ορθότητα του επιχειρήματος υπέρ του επιτρεπτού της παροχής γενικής πληρεξουσιότητας.

39. Οπότε τίθεται θέμα καταστρατήγησης του δικαίου, όσον αφορά τη νομική θέση των συγκεκριμένων προσώπων απέναντι στο νομικό πρόσωπο της εταιρίας, τους μετόχους και τους τρίτους, ιδίως σε επίπεδο ευθυνών.

40. Βλ. *Γεωργακόπουλο*, ό.π., σ. 115.

41. Βλ. *Δρυλλεράκη*, ό.π., σ. 1129, όπου και τα εκατέρωθεν επιχειρήματα.

42. Στην οποία άλλωστε αναφέρεται και η ως άνω γνωμοδότηση του ΝΣΚ.

συμβάσεις. Θα πρέπει, όμως, να έχουν περιβληθεί τον τύπο, ο οποίος προβλέπεται και απαιτείται για την δικαιοπραξία, που θα καταρτίσει ο πληρεξούσιος (άρθρ. 158 σε συνδ. με 217 παρ. 2 ΑΚ) ή ο εντολοδόχος κατά τη διεξαγωγή της υπόθεσης που του έχει ανατεθεί⁴³. Βέβαια, δια της περιβληθείσας τον απαιτούμενο τύπο πληρεξουσιότητας, παρέχεται στον πληρεξούσιο η εξουσία για αντιπροσώπευση του προσώπου που την παρέσχε (216 ΑΚ). Ωστόσο, η εντολή, ακόμα και όταν έχει περιβληθεί τον τύπο της δικαιοπραξίας, η διενέργεια της οποίας έχει αποτελέσει το περιεχόμενο της εντολής, δεν παρέχει από μόνη της εξουσία προς αυτή⁴⁴. Αντίθετα, αποτελεί την έννομη σχέση, στην οποία στηρίζεται η παροχή πληρεξουσιότητας (222 ΑΚ). Το γεγονός αυτό αποτελεί έναν πρόσθετο λόγο, να απαιτείται, για την έγκυρη κατ' εντολή και πληρεξουσιότητα κατάρτιση κάποιας σύμβασης, να τηρείται ο τύπος αυτής, τόσο σε επίπεδο εντολής όσο και πληρεξουσιότητας.

Η απόφαση του Δ.Σ. ή των υποκατάστατων οργάνων της εταιρίας, με την οποία παρέχεται η πληρεξουσιότητα ή η εντολή, συνιστά προαπαιτούμενο για την παροχή τους. Η βούληση δε της εταιρίας αφενός για την κατάρτιση της δικαιοπραξίας και αφετέρου για τη διενέργεια της από το συγκεκριμένο πρόσωπο – πληρεξούσιο ή εντολοδόχο, πρέπει να προκύπτει, αν όχι ρητά, τουλάχιστον κατ' εφαρμογή των ερμηνευτικών κανόνων των άρθρων 173 και 200 ΑΚ⁴⁵. Ενόψει, πάντως, του σκοπού των ανωτέρω ερμηνευτικών αρχών και της ασφάλειας των συναλλαγών, απαιτείται να προκύπτει σαφώς και χωρίς να εξακολουθεί, σε καμία περίπτωση, να υφίσταται αμφιβολία, περί του ακριβούς περιεχομένου αυτής.

Στο πλαίσιο, τέλος, της ως άνω παροχής πληρεξουσιότητας, θεωρείται ότι κάθε υπάλληλος της Α.Ε., που ασκεί πάντως τα καθήκοντά του σε «εξωτερική» δραστηριότητα της εταιρίας⁴⁶, όταν καταρτίζει δικαιοπραξία, ενεργεί ως άμεσος αντιπρόσωπος αυτής. Αυτό γίνεται δεκτό υπό τον όρο ότι οι εξωτερικές εκδηλώσεις της δράσης του, οι οποίες πάντως αφορούν σε συναλλαγές του είδους της επιχειρηματικής δραστηριότητας της εταιρίας⁴⁷ και εμφανίζονται στους τρίτους εν γνώσει, κατ' εντολή ή κατ' ανοχή του Δ.Σ. ή των υποκατάστατων οργάνων του, παρέχουν την εντύπωση και δημιουργούν την πεποίθηση ότι έχει ανατεθεί σε αυτόν κύκλος εργασιών, που περιλαμβάνει και τη συγκεκριμένη δικαιοπραξία⁴⁸. Εν

43. Βλ. Φίλιο, ό.π., σ. 179-180, Αρχανιωτάκη, ό.π., σ. 117 και εκεί υποσημ. αρ. 5, Σωτηρόπουλο Γ., Εξουσία υπαλλήλου ΑΕ προς σύναψη σύμβασης αφηρημένης αναγνώρισης χρέους, Σημείωμα στην ΑΠ 677/1996, ΔΕΕ 1996 (σ. 1164 επ.), σ. 1166, ΑΠ 1685/2000, ό.π.

44. Βλ. Φίλιο, ό.π., σ. 178.

45. Βλ. ΑΠ 1187/2000, ό.π., ΑΠ 563/1989, ό.π., ΕφΑθ 6652/1999, ό.π., ΕφΘεσ 673/1999, ό.π., ΕφΠατρ 1063/2002, ό.π.

46. Βλ. Αρχανιωτάκη, ό.π., σ. 117.

47. Πρόκειται για περιορισμό που συνδέεται και απορρέει από τον προσδιορισμένο καταστατικά εταιρικό σκοπό.

48. Στην περίπτωση αυτή, η πληρεξουσιότητα ή η εντολή συνάγεται ερμηνευτικά από τα

προκειμένω, πρόκειται για μια έκφανση της προαναφερθείσας δυνατότητας η παροχή της πληρεξουσιότητας να εκφράζεται ακόμη και σιωπηρά⁴⁹, χωρίς να απαιτείται η οποιαδήποτε πανηγυρική διατύπωσή της. Στην περίπτωση αυτή θεωρείται ότι η γνώση και η ανοχή, και πολύ περισσότερο η εντολή, του Δ.Σ. η των υποκατάστατων οργάνων του αρκούν, ώστε να συνάγεται χωρίς αμφιβολία η παροχή αντίστοιχα από αυτά της πληρεξουσιότητας για την εκτέλεση των εν λόγω δικαιοπραξιών.

Όσον δε αφορά στη συγκατάθεση, συναίνεση ή έγκριση πράξης, που διενεργήθηκε πέραν των εξουσιών ή αρμοδιοτήτων του διενεργήσαντος αυτήν ή πέραν της έκτασης της πληρεξουσιότητας ή της εντολής, γίνεται δεκτό ότι και αυτές θα πρέπει να περιβληθούν τον τύπο της κύριας δικαιοπραξίας⁵⁰.

πραγματικά δεδομένα. Βλ. ΑΠ 470/2006, ό.π., ΑΠ 1187/2000, ό.π., ΑΠ 677/1996, ό.π., ΕφΑθ 6794/2005, ό.π., ΕφΑθ 6652/1999, ό.π., ΕφΘεσσ 673/1999, ό.π., σ. 882-883, ΕφΘεσσ 1649/1998, ΕπισκΕΔ 1998, 1074 επ., ΕφΠατρ 1063/2002, ό.π. και σημείωμα σε αυτή της *Σινανιώτη - Μαρούδη*, σ. 953, ΠΠρΑθ 5196/2002 (αδημ.).

49. Με την επιφύλαξη, πάντως, των περιπτώσεων των τυπικών δικαιοπραξιών, όπου, όπως προαναφέρθηκε, απαιτείται να ακολουθείται ο ίδιος τύπος.

50. Βλ. *Γεωργιάδη Απ.Σ.*, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2η έκδ., 1997, σ. 533 αρ. 8, σ. 534 αρ.11 και σ. 536 αρ. 15 αντίστοιχα.